# KÁMÁSÚTRA

Co nás může staroindická klasika naučit o lásce a vztazích dnes



RADIM KAUFMANN

# KÁMÁSÚTRA

## Co nás může staroindická klasika naučit o lásce a vztazích dnes

RADIM KAUFMANN

PRACOVNÍ ČESKÁ UKÁZKA · r0003

# O TÉTO UKÁZCE

Tato pracovní ukázka vznikla z aktuálního českého rukopisu projektu BOOK-0023. Kniha je ve výrobě; nejde o celé ani finální vydání.

Finální české vydání bude mít nejméně 501 stran a projde úplným faktickým, kulturním, etickým, vztahovým, jazykovým a technickým auditem. Prodej za 150 Kč bude otevřen až po ověření PDF, EPUB 3, platby a zabezpečeného doručení.

Historický obsah se v knize odděluje od dnešních doporučení. Moderní rámec stojí na vztazích dospělých lidí, souhlasu, bezpečí, respektu a rovnosti. Text není náhradou zdravotní, právní ani psychoterapeutické péče.

---

© 2026 Radim Kaufmann. Všechna práva vyhrazena.

KÁMÁSÚTRA · BOOK-0023 · FIRST_EDITION · pracovní preview r0003

# PLÁNOVANÝ OBSAH


## KNIHA I — POROZUMĚT TOUZE

1. Proč na Kámasútře záleží i dnes
2. Láska, úspěch a štěstí
3. Učit se umění vztahů
4. Umění dobře žít: domov, přátelství, volný čas a město
5. Přátelé, poslové a společenská architektura touhy

## KNIHA II — TĚLESNÁ BLÍZKOST

6. Rozmanitost těl, temperamentu a touhy
7. Objetí a polibek jako řeč blízkosti
8. Nehty, kousnutí a kulturní hranice
9. Polohy, pohodlí a společná volba
10. Neobvyklé praktiky a hranice bezpečí
11. Hlas, role a vzájemnost
12. Rytmus, dotek a orální intimita
13. Začátek, završení a rozmanitost milování
14. Hádka milenců, usmíření a následná péče

## KNIHA III — NÁMLUVY A MANŽELSTVÍ

15. První setkání: přitažlivost, načasování a příležitost
16. Od přitažlivosti k důvěře
17. Přiblížení bez nátlaku
18. Flirtování, signály a řeč zájmu
19. Kdo udělá první krok
20. Od dvoření k manželství

## KNIHA IV — SPOLEČNÝ ŽIVOT

21. Partnerství, domácnost a neviditelná práce
22. Starší a mladší manželka
23. Nový začátek, vdovství a stigma
24. Když láska chybí
25. Harém, moc a omezená svoboda

## KNIHA V — NEVĚRA, HRANICE A MOC

26. Staré teorie žen a mužů — a proč odpor není výzva
27. Pověst, charisma a mýtus snadného vítězství
28. Jak vzniká intimita za hranicí vztahu
29. Zkoušení citů, poslové a digitální prostředníci
30. Sex a moc, kontrola a soukromí

## KNIHA VI — KURTIZÁNY, PENÍZE A AUTONOMIE

31. Volba spojenců a milenců
32. Touha jako práce: náklonnost, výkon a peníze

33. Ochladnutí, odchod, návrat a výpočet zisku

KNIHA VII — KRÁSA, TOUHA, MEDICÍNA A MÝTUS

34. Přitažlivost, péče o sebe a touha ovládat druhé
35. Afrodiziaka, stárnutí a znovu probuzená touha
36. Tělesná úzkost, zvětšování a neobvyklé techniky

KAPITOLA 1

# PROČ NA KÁMASÚTŘE ZÁLEŽÍ I DNES

## PŮVODNÍ TÉMA KÁMASÚTRY

První kniha začíná pojmenováním lidských cílů, jimž se dílo věnuje, vypráví o myšlenkovém rodokmenu nauky o rozkoši a shrnuje spis rozdělený do sedmi knih, šestatřiceti kapitol a čtyřiašedesáti témat, který podle vlastního údaje obsahuje 1 250 pasáží.[1]

## ČÁST I — KNIHA, KTEROU ZNÁ KAŽDÝ A ČETL MÁLOKDO

Existují knihy, jejichž pověst přichází dávno před jejich slovy. *Kámasútra* je patrně nejslavnějším příkladem. Její název prošel mnoha jazyky, výlohami obchodů, reklamními kampaněmi, filmovými vtipy i nesčetnými výrobky, které s Vátsjájanovým textem nemají téměř nic společného. Vyslovte jej u večeře a lidé se usmějí, jako by zaznělo společné tajemství. Zeptejte se, co v knize skutečně je, a jistota z místnosti rychle zmizí.

Většina lidí si myslí, že *Kámasútra* je pouze knihou sexuálních poloh. Je mnohem víc než to. Dochované sanskrtské dílo, patrně sestavené v severní Indii ve třetím století našeho letopočtu, otevřeně pojednává o erotických technikách, ale také o vzdělání, městském životě, přátelství, dvoření, manželství, nevěře, kurtizánách, penězích, pověsti, léčivech a usměrňování touhy.[2] Sexuální kapitoly jsou skutečné a podstatné; zredukovat na ně celé dílo je přesto podobné, jako bychom si z celého města zapamatovali jedinou oslnivě osvětlenou ulici.

Tato kniha nebude předstírat, že Vátsjájana tajně psal pro současné páry. Nepsal. Jeho svět přijímal třídní a genderové hierarchie, které musíme zkoumat, nikoli zastírat, a některé rady ostře odporují dnešním ideálům rovnosti, svobody a souhlasu. Historická vzdálenost však neruší otázky, jež pokládal. Jak má rozkoš obstát vedle povinnosti a obživy? Co činí člověka přitažlivým kromě vzhledu? Jak se z cizích lidí stávají milenci, z milenců partneři a jak se touha zaplétá se společenským postavením a mocí? Tyto otázky si klademe dál, i když odpovědi se musejí změnit.

## ČÁST II — CO KÁMA SKUTEČNĚ ZNAMENÁ

Název spojuje dvě sanskrtská slova. *Sútra* je stručný traktát či vlákno poučení. *Káma* má široký význam zahrnující touhu, lásku, rozkoš i sex.[3] Přeložit ji jediným českým slovem je proto lákavé, ale zavádějící. „Sex“ je příliš úzký, „láska“ může znít příliš duchovně. Nejblíže je snad „rozkoš“, pokud si uvědomíme, že může zahrnovat smysly, obrazotvornost, krásu, společnost, rozhovor, očekávání i tělesnou intimitu.

Káma není jen pud, který vyrušuje vážný život. V myšlenkovém světě textu ji lze studovat, kultivovat, správně načasovat a vyvažovat. Právě tím zůstává dílo provokativní. Moderní společnost rozkoš neustále prodává, současně však ponechává lidi zahanbené vlastní touhou, zmatené při jejím naplňování nebo neschopné poznat chvíli, kdy žádost přestala sloužit dobrému životu. Vátsjájana na tento rozpor nenabízí jednoduchý lék. Dělá něco užitečnějšího: považuje touhu za téma hodné soustavné pozornosti.

Brát touhu vážně neznamená každou touhu poslechnout. Znamená to ptát se, co slibuje, koho ovlivní, jakou cenu nese a

zda její naplnění život zúčastněných rozšíří, nebo zmenší. Starověké kategorie za nás tyto otázky nezodpovědí. Mohou nám však připomenout, že rozkoš získává lidský smysl teprve tehdy, když ji zasadíme do širšího příběhu jednání a jeho následků.

## ČÁST III — TOUHA VEDLE POVINNOSTI A PROSPERITY

*Kámasútra* staví kámu vedle *dharmy* a *arthy*: mravního či náboženského řádu, hmotného zajištění nebo moci a rozkoše. První kniha tvrdí, že tyto cíle máme rozvíjet tak, aby se podporovaly, nikoli ničily.[4] To není jazyk bezuzdného požitkářství. Je to jazyk správné míry.

Takové hledání rovnováhy dobře známe. Člověk se může natolik oddat práci, že náklonnost začne považovat za vyrušení; natolik se podřídit povinnosti, že mu radost připadá podezřelá; nebo natolik sloužit okamžitému potěšení, že znovu a znovu obětuje zítřek. Používáme jiná slova — kariéra, hodnoty, životní pohoda, intimita — spor však přežil všechny technologické revoluce. Život může veřejně uspět a soukromě selhat. Může se také chránit před rizikem tak důsledně, že do něj nesmí vstoupit nic živého.

Staré schéma není matematický vzorec. Neexistuje všeobecně platné procento povinnosti, prosperity a rozkoše, jež by vytvořilo moudrost. Jeho hodnota spočívá v odmítnutí jediného cíle, který by se prohlásil za celý život. Touha potřebuje etiku, protože druzí lidé nejsou nástroje. Etika potřebuje radost, protože život složený pouze z povinností se stává nehostinným. Prosperita je důležitá, protože náklonnost bez času, přístřeší, zdraví a hmotného bezpečí musí nést břemena, která samotná romantika neodstraní.

## ČÁST IV — STAROVĚKÝ TEXT A MODERNÍ NEDOROZUMĚNÍ

První anglická verze vyšla roku 1883 pod jmény Richarda Burtona a F. F. Arbuthnota jako soukromý tisk „Kama Shastra Society“. Skutečný příběh byl mnohem kolektivnější: Donigerová a Kakar zdůrazňují nepřiznanou práci indických učenců Bhagavanlala Indradžita a Šivaráma Parašuráma Bhideho i zásadní Arbuthnotův podíl na přípravě překladu.[5] Viktoriánské vydání text proslavilo, zároveň však pomohlo upevnit exotický obraz Indie jako zásobárny zakázaných sexuálních tajemství.

Na této historii záleží, protože překlad nikdy nepřenáší pouze slova. Nese s sebou také touhy, úhybné manévry, cenzuru a předsudky překladatelů i čtenářů. Západní recepce oddělila *Kámasútru* od velké části její společenské a myšlenkové stavby a pozdější populární kultura proměnila titul ve zkratku pro akrobatickou novost. Výsledkem je podivné dvojí zkreslení: dílo je současně slavné i nečtené, oceňované pro otevřenost a zbavené velké části toho, co se tato otevřenost pokoušela utřídit.[6]

Obnovit širší knihu neznamená skrývat její sexuální obsah. Naopak jej musíme vrátit mezi ostatní témata, s nimiž jej Vátsjájana spojil. Sex v tomto díle patří do světa domů, zahrad, slavností, manželství, přátelství, soupeření, peněz, postavení, přesvědčování, nebezpečí a obrazotvornosti. Polohy se staly ikonou, protože se snadno zobrazují. Okolní lidský svět je obtížnější — a nakonec mnohem výmluvnější.

## ČÁST V — STAROVĚKÉ OTÁZKY, MODERNÍ ODPOVĚDI

Technologie změnila rychlost i dosah setkávání. Potenciálního milence lze poznat, aniž bychom sdíleli sousedství, okruh známých, jazyk nebo dokonce světadíl. Přitažlivost může vzniknout dříve, než se dvě těla ocitnou v jedné místnosti. Odmítnutí může přijít jako ticho na obrazovce. Intimitu lze udržovat na dálku a tajemství rozmnožovat na mnoha platformách. Nic z toho nepatří do světa *Kámasútry*.

Emoce pod technickým povrchem však zůstávají povědomé. Lidé stále chybně čtou signály. Zaměňují touhu druhého za vlastní hodnotu. Doufají, že správná technika odstraní nejistotu. Dál zjišťují, že přitažlivost nezaručuje laskavost, manželství neruší osamělost a rozkoš může dva lidi spojit, nebo se stát nástrojem moci jednoho nad druhým. Užitečnost starověkého textu nespočívá v nucení dnešního života do jeho odpovědí, ale v možnosti nechat jeho otázky odhalit předpoklady ukryté v našem vlastním světě.

Tento dialog proto musí zachovat dva odlišné hlasy. Když promlouvá původní text, označíme jeho knihu a téma, vysvětlíme historické kategorie a nebudeme z jediného elitního sanskrtského traktátu vyrábět obraz celé starověké Indie. Když promluví moderní psychologie, sociologie, medicína či sexuologie, pojmenujeme důkazy i jejich meze. Když nabídnu vlastní interpretaci, zůstane interpretací. Úcta k minulosti začíná odmítnutím přimět ji, aby říkala právě to, co bychom si přáli slyšet.

## ČÁST VI — PROČ NA NÍ STÁLE ZÁLEŽÍ

Na *Kámasútře* záleží, protože stále záleží na touze a protože lidé zůstávají překvapivě nepřipraveni na její následky. Pro práci je vzděláváme soustavněji než pro intimitu. Učíme je soutěžit, vyrábět a představovat sebe sama, ale důvěru, odmítnutí, sexuální komunikaci, žárlivost a společný život často ponecháváme improvizaci. Vátsjájanova řešení se nemohou jednoduše stát našimi, jeho přesvědčení, že vztahy a rozkoš zasluhují ukázněné myšlení, však stojí za obnovení.

Původní text ohlašuje vlastní stavbu s neobvyklou přesností: sedm knih, šestatřicet kapitol, čtyřiašedesát témat.[1] Tato struktura není ozdobou. Ukazuje šíři projektu a bude řídit naši cestu. Nenahradíme ji obecnou moderní příručkou o vztazích. Každé původní téma se namísto toho stane začátkem rozhovoru: nejprve co text říká, potom co jeho svět umožňoval, co skrýval a co si z něj může čtenář žijící dnes odpovědně ponechat.

Takový přístup vyžaduje dvojí poctivost. Nesmíme lichotit starověku představou, že už znal každý moderní poznatek, ani sami sobě domněnkou, že nás technická vyspělost naučila moudře zacházet s touhou. Vzdálenost mezi Vátsjájanovým městem a naším světem je obrovská. Vzdálenost mezi lidskými nadějemi, které jimi procházejí, je menší. Právě tam tato kniha začíná.

## POZNÁMKY

1. Vátsjájana, *Kamasutra*, přel. Wendy Doniger a Sudhir Kakar (Oxford: Oxford University Press, 2002; nové vydání Oxford World's Classics, 2009), 1.1.1–24, zejména 1.1.23. Překladatelé upozorňují, že dochované edice nedávají stejný doslovný počet pasáží; číslo 1 250 je programovým údajem samotného textu. 2. Donigerová a Kakar, úvod ke *Kamasutra*, oddíl „The Text and its Author(s)". Dílo kladou pravděpodobně do severní Indie třetího století a označují je za nejstarší dochovanou hinduistickou učebnici erotické lásky. Datum i místo jsou odborné odhady, nikoli životopisná jistota. 3. Donigerová a Kakar, úvod ke *Kamasutra*, výklad názvu a významového rozpětí slova *káma*; srov. Vátsjájana 1.2.11–13 o rozkoši smyslů ve spojení s myslí a já. 4. Vátsjájana, *Kamasutra*, 1.2.1–5 a 1.2.14–17, o pěstování dharmy, arthy a kámy tak, aby si navzájem neškodily. 5. Donigerová a Kakar, úvod ke *Kamasutra*, oddíl „Translations into European Languages", zejména rozbor vydání z roku 1883, role Arbuthnota, Burtona, Bhagavanlala Indradžita a Šivaráma Parašuráma Bhideho a společnosti Kama Shastra Society. 6. Wendy Doniger, *Redeeming the Kamasutra* (New York: Oxford University Press, 2016), zejména výklad moderní recepce a společenského a psychologického záběru díla.

## VYBRANÁ ODBORNÁ BIBLIOGRAFIE


- Ali, Daud. *Courtly Culture and Political Life in Early Medieval India*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Doniger, Wendy. *Redeeming the Kamasutra*. New York: Oxford University Press, 2016.

- Flood, Gavin. *An Introduction to Hinduism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Kakar, Sudhir. *Intimate Relations: Exploring Indian Sexuality*. Chicago: University of Chicago Press, 1990.
- Vátsjájana. *Kamasutra*. Přeložili Wendy Doniger a Sudhir Kakar. Oxford: Oxford University Press, 2002; nové vydání Oxford World's Classics, 2009. ISBN 978-0-19-953916-1.


## VĚDĚLI JSTE, ŽE...?

- *Kámasútra* sama sebe popisuje jako dílo o sedmi knihách, šestatřiceti kapitolách, čtyřiašedesáti tématech a 1 250 pasážích, přestože podle editorů nedávají dochované textové verze úplně shodný počet.[1]
- Pouze jedna ze sedmi původních knih se věnuje především sexuálnímu spojení; ostatní pojednávají o obecných zásadách, dvoření a manželství, manželkách, nevěře, kurtizánách a erotických tajemstvích.[1]
- Slavné anglické vydání z roku 1883 bylo označeno za soukromý tisk a neslo jména Burtona a Arbuthnota, zatímco dva indičtí učenci, kteří pomohli ustavit text a překlad, na titulní straně uvedeni nebyli.[5]
- *Káma* má širší význam než „sex"; podle kontextu zahrnuje touhu, lásku, rozkoš i smyslové potěšení.[3]
- Původní dílo neprobírá rozkoš osamoceně: úvodní argument ji klade vedle dharmy a arthy.[4]

## SLOVO AUTORA

S *Kámasútrou* jsem se poprvé setkal jako většina Evropanů: jako s názvem pohřbeným pod nánosem vtipů, reprodukcí a sebejistých domněnek. Zpět mě nepřivedl příslib tajné techniky, ale objev jejího rozsahu. Byla to kniha, která zasadila touhu do celého lidského světa — vzdělání, peněz, krásy, pověsti, manželství, zrady a obrazotvornosti. Jako historik umění vím, jak snadno se obraz oddělí od kultury, která jej vytvořila. Něco podobného se stalo tomuto textu. Nechci jej učinit počestným tím, že odstraním sex, ani moderním tím, že skryji obtížné pasáže. Chci obnovit okolní svět a pozvat čtenáře k vážnému rozhovoru napříč staletími.

— Radim Kaufmann

KAPITOLA 2

# LÁSKA, ÚSPĚCH A ŠTĚSTÍ: HLEDÁNÍ ROVNOVÁHY V MODERNÍM ŽIVOTĚ

## PŮVODNÍ TÉMA KÁMASÚTRY

Druhá kapitola první knihy představuje *dharmu*, *arthu* a *kámu* jako odlišné životní cíle a požaduje, aby je člověk rozvíjel tak, aby si navzájem neškodily. Zabývá se jejich načasováním, možnými střety i potřebou úsudku tam, kde soupeřící nároky nedokáže rozhodnout jediné pravidlo.[1]

## ČÁST I — PROBLÉM ROVNOVÁHY

V osm večer zůstává na kuchyňském stole otevřený notebook. Jeden z partnerů odpovídá na zprávu, která je prý naléhavá; druhý se už přestal ptát, kdy bude večeře. Nestalo se nic dramatického. Žádný slib nebyl otevřeně porušen. Přesto právě probíhá volba — a opakovala se už tolikrát, že jako volba přestala působit. Práce dostává bdělou mysl, nejlepší hodiny a jazyk nutnosti. Lásce připadne pozornost, která přežije.

Moderní život je plný takových tichých směn. Vyměňujeme spánek za výkon, rozhovor za pohodlí a volný čas za neklidný pocit, že bychom měli dělat něco měřitelného. Potíž většinou nespočívá v tom, že úspěch, odpovědnost nebo potěšení jsou samy o sobě špatné. Potíž vzniká, když se některá z těchto hodnot začne chovat jako říše. Práce obsadí všechny místnosti. Povinnost ztvrdne v sebevymazání. Rozkoš se změní ve způsob úniku, místo aby člověka živila. Rovnováha začíná ve chvíli,

kdy si všimneme, která část života začala mluvit, jako by byla životem celým.

*Kámasútra* přistupuje k problému pomocí tří starých sanskrtských pojmů. Nelze je beze zbytku převést do dnešního života a původně nevznikly jako univerzální program duševní pohody. Jejich uspořádání však pokládá užitečnou otázku: jak usilovat o to, co je správné, co nás hmotně zabezpečuje a co činí život příjemným, aniž by jeden cíl ničil podmínky ostatních?[1] Rovnováha v tomto smyslu není bezvětří. Je to navigace.

## ČÁST II — DHARMA, ARTHA A KÁMA

Vátsjájanova *dharma* se týká náboženského a mravního řádu; *artha* obživy, majetku, moci a hmotného bezpečí; *káma* rozkoše, touhy a smyslového požitku.[1] Nejde o tři stejné nádoby, které máme naplnit rovným dílem. Pojmenovávají různé hodnoty, jejichž nároky se mění podle okolností a životní etapy. Text dokonce zaznamenává neshody o jejich pořadí, než nabídne praktické úvahy o řešení střetů mezi nimi.

Tento rámec patří své době. Vznikl ve společensky rozvrstveném světě a nelze jej oddělit od představ o genderu, třídě, domácnosti a náboženské povinnosti, které dnešní čtenář může odmítnout. Nevyčerpává ani indické tradice uvažování o životních cílech: čtvrtým členem známé nauky o *purušárthách* se stala *mókša*, osvobození, ačkoli v této kapitole *Kámasútry* se rozvíjejí pouze tři cíle.[2] Na historické přesnosti záleží. Proměníme-li trojici v nadčasový slogan, ztratíme napětí, které jí dává smysl.

Artha připomíná, že láska se nevznáší nad hmotnou skutečností. Nájem, jídlo, zdraví, péče a čas utvářejí citový život domácnosti. Dharma se ptá, co dlužíme druhým lidem,

vlastním zásadám i následkům svého jednání. Káma trvá na tom, že rozkoš není lehkomyslný zbytek, který smíme připustit až po splnění každé povinnosti. Život bez radosti může být výkonný a obdivovaný, a přesto vnitřně opuštěný. Trojice neslibuje harmonii. Nutí nás k poctivějšímu účtování.

## ČÁST III — MODERNÍ POSEDLOST ÚSPĚCHEM

Úspěch míval viditelné hranice: sklizeň skončila, tržiště se zavřelo, cestující se vrátil domů. Mnohé dnešní duševní profese přirozený konec nemají. Vždy existuje další zpráva, zlepšení, kvalifikace, klient nebo publikum, o které lze usilovat. Zařízení, které nosí práci, přenáší také náklonnost, zprávy, zábavu a úzkost; hranice mezi jednotlivými oblastmi života se proto rozmazávají.

Právě zde lze staré slovo *artha* snadno nepochopit. Hmotné bezpečí je potřebné a ctižádost může vyjadřovat schopnost, službu, zvídavost i péči o rodinu. Nebezpečí neleží v samotném výkonu, nýbrž v okamžiku, kdy se stane jediným uznávaným důkazem, že den měl cenu. Závisí-li identita výhradně na výsledku, odpočinek začne připomínat selhání a druzí lidé se promění ve vyrušení nebo diváky.

Výzkum konfliktu mezi prací a rodinou dodává empirickou váhu tomu, co domácnosti dávno cítí. Významný přehled spojil tento konflikt s rozsáhlou skupinou pracovních, mimopracovních a stresových důsledků; pozdější metaanalýza 427 velikostí účinku zjistila konzistentní souvislosti v pracovní, rodinné i obecné oblasti.[3] [4] Studie nedokazují, že každý pozdní večer vztahu škodí ani že náročná kariéra vylučuje lásku. Podporují opatrnější závěr: opakované střety rolí mají svou cenu. Možná proto není nejdůležitější otázkou „Jsem

zaneprázdněný?“, nýbrž „Kdo za mou zaneprázdněnost opakovaně platí?“

Slovo vyhoření se často používá pro jakékoli vyčerpání. Světová zdravotnická organizace je však přesně vymezuje jako pracovní jev vznikající z chronického stresu na pracovišti, který se nepodařilo zvládnout; v MKN-11 není klasifikováno jako nemoc.[5] Přesnost nezmenšuje utrpení. Pomáhá pochopit, že řešením nemůže být vždy další soukromé cvičení odolnosti. Někdy je nutné změnit samotné uspořádání práce.

## ČÁST IV — MŮŽEME OPRAVDU MÍT VŠECHNO?

Obrat „mít všechno“ skrývá vlastní účetnictví. Všechno co, v jediném okamžiku a podepřené čí prací? Člověk může během života zakusit smysluplnou práci, milující partnerství, děti, přátelství, zdraví, tvořivost i odpočinek. Představa, že každý z těchto statků bude každý den v ideální podobě, je něco jiného. Čas není jen zdroj. Je prostředím, v němž se pozornost stává viditelnou.

Rovnováhu je proto lepší sledovat napříč životními obdobími než po jednotlivých hodinách. Přijdou měsíce, kdy si nový potomek, nemoc, zkouška nebo náročný projekt právem vyžádají více sil. Mravním měřítkem není dokonalá souměrnost. Rozhodující je, zda nerovnováhu pojmenujeme, volíme co nejsvobodněji a napravujeme ji, místo abychom ji prohlásili za normu. Dočasná oběť může společný život prohloubit, jestliže známe její účel a hranice. Nekonečná oběť, zvláště je-li beze slov přidělena jednomu partnerovi, vypráví jiný příběh.

Peníze mohou někdy zmírnit časový tlak, ovšem jen tomu, kdo je může utratit a má přístup k důvěryhodným službám.

Studie spojující rozsáhlé mezinárodní vzorky s terénním experimentem zjistila, že lidé utrácející za služby šetřící čas uváděli vyšší životní spokojenost a pracující dospělí po časově úsporném nákupu větší štěstí než po nákupu hmotné věci.[6] Je to doklad skromné možnosti, nikoli příkaz zadat intimitu dodavateli ani lék na strukturální nerovnost. Hlubší princip zní, že čas má cenu i tehdy, když nevytváří nic vystavitelného.

## ČÁST V — CO ŘÍKÁ MODERNÍ VĚDA O VZTAZÍCH

Vztahový výzkum neposkytuje jediný návod, jak rozdělit hodiny mezi práci a lásku. Ukazuje však, proč vnější úspěch nemůže nahradit vnitřní prožitek vztahu. Rozsáhlý projekt, který spojil 43 longitudinálních studií párů, zařadil mezi nejodolnější výpovědní ukazatele kvality vztahu specifická vztahová vnímání — například pociťovaný závazek partnera, ocenění, sexuální spokojenost, vnímanou spokojenost druhého a konflikt.[7] Jde o predikci, nikoli osud, a láska se tím nemění v tabulku výsledků. Zjištění naznačuje, že na tom, co si partneři myslí, že se mezi nimi děje, velmi záleží.

Otázka se tak mění z „Kolik času spolu trávíme?“ na „Co náš společný čas sděluje?“ Dva lidé mohou mít celý víkend a citově zůstávat jinde. Mohou mít také dvacet pozorných minut, během nichž nikdo nesoutěží s obrazovkou, výkonem nebo nevyslovenou křivdou. Množství je důležité, protože vztah potřebuje příležitost. Kvalita je důležitá, protože přítomnost znamená víc než blízkost těl.

Moderní výzkum motivace přidává další upozornění. Teorie sebeurčení označuje autonomii, kompetenci a vztahovost za základní psychologické potřeby spojené s motivací a životní pohodou.[8] Vyvážený život nevznikne naplněním jedné potřeby

za cenu soustavného hladovění ostatních. Kompetence bez vztahovosti se může proměnit v osamělý výkon. Vztahovost bez autonomie v uzavření. Rozkoš bez svobodné účasti není rozkoší, kterou tato kniha obhajuje.

## ČÁST VI — ŽIVOT V ROVNOVÁZE

Život v rovnováze nemusí zvenčí působit vyrovnaně. Může obsahovat ctižádost, dlouhé hodiny, smyslnost, kázeň, péči, samotu i období oběti. Neurčuje jej klidný kalendář, nýbrž odmítnutí dovolit jediné hodnotě, aby bez prověření pohltila všechny ostatní. Rovnováha není majetek. Je to opakovaný rozhovor se sebou samým i s lidmi, kteří žijí uvnitř následků našich rozhodnutí.

*Kámasútra* nám nedává moderní etiku rovnocenného partnerství a neměli bychom předstírat opak. V tomto raném oddílu však odmítá oddělit rozkoš od zbytku života.[1] Káma se musí setkat s obživou a povinností; obživa a povinnost musejí ponechat místo lidské radosti. Ve 21. století k tomu musíme přidat rovnost, souhlas, péči a širší pohled na to, čí práce umožňuje rovnováhu někoho jiného.

Možná nejužitečnějším cvičením je prostá inventura: Čemu dávám nejlepší pozornost? Na co zbývá pouze zbytek? Která oběť je dočasná a která se potichu stala plánem mého života? Odpovědi se budou měnit. To není prohra. Rovnováhu nenajdeme jednou provždy. Vytváříme ji, ztrácíme, rozpoznáváme a vytváříme znovu.

## POZNÁMKY

1. Vátsjájana, *Kamasutra*, přel. Wendy Doniger a Sudhir Kakar (Oxford: Oxford University Press, 2002; nové vydání Oxford World's Classics, 2009), 1.2.1–17, zejména 1.2.1–5 a 1.2.14–17. 2. Gavin Flood, *An Introduction to Hinduism* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), výklad purušárth a osvobození; k trojici v samotné *Kámasútře* viz pozn. 1. 3. Tammy D. Allen, David E. L. Herst, Carly S. Bruck a Martha Sutton, „Consequences Associated with Work-to-Family Conflict: A Review and Agenda for Future Research", *Journal of Occupational Health Psychology* 5, č. 2 (2000): 278–308, https://doi.org/10.1037/1076-8998.5.2.278. 4. Fabienne T. Amstad, Laurenz L. Meier, Ursula Fasel, Achim Elfering a Norbert K. Semmer, „A Meta-Analysis of Work–Family Conflict and Various Outcomes with a Special Emphasis on Cross-Domain versus Matching-Domain Relations", *Journal of Occupational Health Psychology* 16, č. 2 (2011): 151–169, https://doi.org/10.1037/a0022170. 5. World Health Organization, „Burn-out an 'Occupational Phenomenon': International Classification of Diseases", 28. května 2019; vymezení vyhoření v MKN-11 a upozornění, že není klasifikováno jako nemoc. 6. Ashley V. Whillans, Elizabeth W. Dunn, Paul Smeets, Rene Bekkers a Michael I. Norton, „Buying Time Promotes Happiness", *Proceedings of the National Academy of Sciences* 114, č. 32 (2017): 8523–8527, https://doi.org/10.1073/pnas.1706541114. 7. Samantha Joel et al., „Machine Learning Uncovers the Most Robust Self-Report Predictors of Relationship Quality across 43 Longitudinal Couples Studies", *Proceedings of the National Academy of Sciences* 117, č. 32 (2020): 19061–19071,

https://doi.org/10.1073/pnas.1917036117. 8. Richard M. Ryan a Edward L. Deci, „Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being“, *American Psychologist* 55, č. 1 (2000): 68–78, https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68.

## VYBRANÁ ODBORNÁ BIBLIOGRAFIE

- Allen, Tammy D., David E. L. Herst, Carly S. Bruck a Martha Sutton. „Consequences Associated with Work-to-Family Conflict.“ *Journal of Occupational Health Psychology* 5, č. 2 (2000): 278–308. https://doi.org/10.1037/1076-8998.5.2.278.
- Amstad, Fabienne T., Laurenz L. Meier, Ursula Fasel, Achim Elfering a Norbert K. Semmer. „A Meta-Analysis of Work–Family Conflict and Various Outcomes.“ *Journal of Occupational Health Psychology* 16, č. 2 (2011): 151–169. https://doi.org/10.1037/a0022170.
- Flood, Gavin. *An Introduction to Hinduism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Joel, Samantha, et al. „Machine Learning Uncovers the Most Robust Self-Report Predictors of Relationship Quality across 43 Longitudinal Couples Studies.“ *PNAS* 117, č. 32 (2020): 19061–19071. https://doi.org/10.1073/pnas.1917036117.
- Ryan, Richard M., a Edward L. Deci. „Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being.“ *American Psychologist* 55, č. 1 (2000): 68–78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68.
- Vátsjájana. *Kamasutra*. Přeložili Wendy Doniger a Sudhir Kakar. Oxford: Oxford University Press, 2002; nové vydání

Oxford World's Classics, 2009.

- Whillans, Ashley V., Elizabeth W. Dunn, Paul Smeets, Rene Bekkers a Michael I. Norton. „Buying Time Promotes Happiness." *PNAS* 114, č. 32 (2017): 8523–8527. https://doi.org/10.1073/pnas.1706541114.
- World Health Organization. „Burn-out an 'Occupational Phenomenon': International Classification of Diseases." 28. května 2019.

## VĚDĚLI JSTE, ŽE...?

- *Kámasútra* dharmu, arthu a kámu pouze nevyjmenovává; ptá se, jak rozhodovat jejich vzájemné střety.[1]
- Mókša je známou čtvrtou purušárthou, ale kapitola *Kámasútry*, o niž se tento výklad opírá, rozvíjí trojici dharmy, arthy a kámy.[2]
- Metaanalýza konfliktu práce a rodiny z roku 2011 spojila 427 velikostí účinku, neopírala se tedy o jediný podnik nebo profesi.[4]
- Vymezení WHO omezuje vyhoření na pracovní kontext a v MKN-11 je neklasifikuje jako nemoc.[5]
- Studie „kupování času" zahrnovala vzorky ze čtyř zemí a terénní experiment; její výsledky však neznamenají, že všichni mají stejný přístup ke službám šetřícím čas.[6]

## SLOVO AUTORA

Často jsem zaměňoval výdrž za rovnováhu. Přeplněný kalendář může zvenčí vypadat jako důkaz smyslu, zatímco nejbližší lidé zakoušejí pouze naše odkládání. Z této staré trojice si neodnáším vzorec, ale varování: žádné dobro nemá právo pohltit všechna ostatní. Práce je důležitá. Povinnost je důležitá. Rozkoš je důležitá. Obtížné umění spočívá v rozpoznání chvíle, kdy se něco hodnotného stalo absolutnem — a ve změně směru dřív, než se zanedbaná část života naučí pokračovat bez nás.

— Radim Kaufmann

KAPITOLA 3

# UČIT SE UMĚNÍ VZTAHŮ

## PŮVODNÍ TÉMA KÁMASÚTRY

Třetí kapitola první knihy tvrdí, že studium rozkoše patří vedle vzdělávání v povinnosti a hmotném životě. Debatuje o přístupu žen k takovému vědění, jmenuje důvěryhodné učitele, vypočítává čtyřiašedesát krásných umění a spojuje kultivované schopnosti, výmluvnost, úsudek i cit pro čas a místo se společenským a erotickým úspěchem.[1]

## ČÁST I — NEŽ ZAČNETE HLEDAT LÁSKU, STAŇTE SE ČLOVĚKEM, KTERÉHO STOJÍ ZA TO POZNAT

Představme si dva lidi přicházející na stejné setkání. První věnoval roky tomu, aby působil impozantně. Umí představit své úspěchy, obsadit střed fotografie a téměř každé téma proměnit v důkaz vlastní důležitosti. Druhá je méně naleštěná. Všimne si hudby, pamatuje si hostitelovo jméno, zeptá se hosta, co jej přivedlo, a naslouchá tak dlouho, až se z první odpovědi stane skutečný příběh. Jeden člověk vstupuje do místnosti a hledá publikum. Druhý přináší svět, o který se může podělit, a další svět, který teprve objeví.

*Kámasútra* začíná rozhovor o vztazích z opačného směru, než jaký často volí dnešní kultura seznamování. Před taktikami dvoření uvažuje o vzdělání. Člověka na intimitu nepřipraví pouhá touha mít partnera. Text si kultivovanost představuje prostřednictvím mnoha dovedností: hudby, kreslení, aranžování květin, vyprávění, her, jazyků, praktických řemesel, paměti, vtipu a společenského úsudku.[1] Seznam patří elitnímu

starověkému prostředí a některé položky jsou s ním spojeny natolik, že z nich nelze vyrábět dnešní předpisy. Základní intuice je širší: přitažlivost je zčásti setkáním s životem, který se druhý člověk naučil obývat.

To neznamená proměnit rozvoj osobnosti v konkurz. Čteme-li každou knihu, vaříme každé jídlo a podnikáme každou cestu jen proto, abychom se stali žádoucnějšími, kultivovanost se mění v další představení. Hlubším úkolem je vybudovat schopnost pozornosti, radosti, dovednosti a úžasu bez ohledu na to, zda se někdo dívá. Vztah potom může spojit dva životy, místo aby měl dodat život, který si ani jeden nevytvořil.

## ČÁST II — ČTYŘIAŠEDESÁT UMĚNÍ

Vátsjájanův seznam začíná zpěvem, instrumentální hudbou, tancem, malbou, dekorativní tvorbou, prací s květinami, barvením a úpravou lůžek. Pokračuje oděvem, šperky, vůněmi, vařením, šitím, hádankami, slovními hrami, recitací, vyprávěním, architekturou, tesařstvím, znalostí jazyků, šifer, paměťovými schopnostmi a pohybovými dovednostmi.[1] Není to moderní učební plán, ale obraz všestranné kultivovanosti ve společenském světě, jaký si text představoval.

Opatrnost vyžaduje i samotné číslo. Donigerová a Kakar rozlišují čtyřiašedesát „krásných umění“ první knihy od milostných umění či „technik“ druhé knihy, zároveň však upozorňují, že sanskrtský text ani jeho komentátoři terminologii neoddělují vždy důsledně.[2] Populární převyprávění oba soubory často směšují. Odpovědná moderní kniha to dělat nesmí. Umění v této kapitole se týkají vzdělání, společenskosti, krásy, řemesla, jazyka a vynalézavosti; soustavný

výklad tělesné intimity patří později do původní druhé knihy.

Složitější, než dovoluje prostá oslava nebo odsouzení, je také postavení žen. Text zaznamenává námitku, že ženy nedokážou porozumět traktátům, a nechává Vátsjájanu ji odmítnout s tím, že ženy ovládají praxi a praxe stojí na vědění. Učení žen přesto zasazuje do omezujících podmínek, včetně soukromé výuky a manželova souhlasu po svatbě.[3] Pasáž otevírá dveře ke vzdělání, ale zdi hierarchie ponechává stát. Můžeme uznat otevření, aniž bychom předstírali, že zdi zmizely.

Pro dnešního čtenáře není nejcennější počet položek, nýbrž myšlenka, že vztahová způsobilost vyrůstá z celé soustavy schopností. Hudba učí načasování, vaření pozornosti k potřebám druhého, vyprávění umožňuje sdílet zkušenost, cizí jazyk odhaluje, že vlastní kategorie nejsou všeobecné, a řemeslo vychovává k trpělivosti s nedokonalostí. Nic z toho nezaručuje laskavost. Každá schopnost však může rozšířit prostor, v němž se dva lidé setkají.

## ČÁST III — ZTRACENÉ UMĚNÍ ROZHOVORU

Rozhovor působí samozřejmě, protože jej vede téměř každý. Dobrý rozhovor je něco jiného. Vyžaduje schopnost přecházet mezi mluvením a přijímáním, faktem a pocitem, lehkostí a vážností. Musíme rozpoznat, kdy je otázka pozváním a kdy výslechem, kdy si ticho žádá trpělivost a kdy odpověď druhého zaslouží doplňující otázku, nikoli příběh o nás samotných.

Moderní experimenty podporují skromný, ale užitečný závěr: lidé, kteří kladou více otázek, zvláště těch navazujících, bývají svým partnerům v rozhovoru sympatičtější.[4] Není to trik na získávání náklonnosti. Otázka působí, pokud sděluje pozornost. Mechanicky použitá se mění v interview, vtíravě

položená narušuje soukromí. Dovednost nespočívá v hromadění otázek, nýbrž v ochotě nechat odpověď změnit to, na co se zeptáme dále.

Důležité je i sebeodhalení, ačkoli rada „buď zranitelný“ bez kontextu mnoho nepomůže. Metaanalýza zjistila vzájemné souvislosti mezi sebeodhalením a sympatií: lidé se více svěřují těm, které mají rádi, sdílející člověk může být oblíbenější a člověk si často oblíbí toho, komu se sám svěřil.[5] Sdílení však není závod k nejintimnější skutečnosti. O tom, zda odhalení vytvoří blízkost, nebo lítost, rozhodují důvěra, vzájemnost, načasování a vnímavá reakce.

Známý experimentální postup, který se někdy prodává jako „šestatřicet otázek k zamilování“, byl navržen pečlivěji, než naznačuje slogan. Aron a jeho kolegové použili postupně osobnější, vzájemně zodpovídané otázky, aby mezi dvojicemi účastníků vyvolali dočasný pocit mezilidské blízkosti.[6] Šlo o výzkumný postup, nikoli slib, že se libovolní dva cizí lidé zamilují. Skutečné poučení je méně magické a náročnější: blízkost může růst, když se dva lidé střídají v ochotě dát se poznat a s nově získaným věděním zacházejí opatrně.

## ČÁST IV — CHARAKTER JE PŘITAŽLIVĚJŠÍ NEŽ DOKONALOST

Dokonalost je vizuálně úsporná. Lze ji poznat během vteřin, vystavit na profilu a srovnávat. Charakter potřebuje čas, protože se ukazuje ve vzorcích: v tom, jak člověk mluví s obsluhou, nese rozpaky, reaguje na úspěch druhého, omlouvá se po způsobené bolesti nebo jedná, když obdiv přestane být jistý. Přitažlivost může začít na povrchu. Společný život se nakonec odehrává mezi opakováními.

*Kámasútra* chválí schopnosti, výmluvnost a společenskou obratnost a člověku ovládajícímu její umění slibuje výhodu v lásce.[1] Tento výrok musíme číst historicky, nikoli z něj vytvořit zásluhový zákon vztahů. Dovedný člověk může být krutý a neohrabaný člověk hluboce důvěryhodný. Vzdělání dává schopnosti, ne ctnost. Moderní korekce se ptá, k čemu jsou schopnosti používány. Vytvářejí místo pro druhé, nebo pouze dokazují postavení?

Lidé navíc často posuzují vlastní rozhovor přísněji než jejich protějšek. Výzkum takzvané mezery v sympatiích v několika prostředích zjistil, že účastníci podceňovali, nakolik si je noví partneři v rozhovoru oblíbili.[7] Neznamená to, že každé setkání dopadne dobře. Zpochybňuje to však perfekcionistickou pitvu, v níž se pauza, neobratné slovo nebo nervózní smích mění v důkaz odmítnutí. Lidská vřelost bývá shovívavější než sebekritika.

Charakter se ukáže, když leštěný povrch selže. Přitažlivý nemusí být člověk, který nikdy nezakopne, ale ten, kdo i po zakopnutí zůstane zvídavý, velkorysý a odpovědný. Dokonalost vybízí ke kontrole. Charakter umožňuje vztah.

## ČÁST V — PROČ JE ZVÍDAVOST PŘITAŽLIVÁ

Zvídavost proměňuje druhého člověka z kategorie v krajinu. Brání rychlosti, s jakou se rozhodujeme, že už víme, co někdo znamená, protože známe jeho věk, vzhled, profesi, víru nebo přízvuk. Být zvídavý neznamená požadovat přístup přes každou hranici. Znamená to přicházet s možností, že skutečnost přesahuje náš první výklad.

Ve třech studiích dříve neznámých lidí zjistil Kashdanův tým, že zvídavost souvisela s pocitem blízkosti během

intimních i všedních rozhovorů, zatímco méně zvídavým účastníkům více prospívaly strukturované podmínky zaměřené na vytváření vztahu.[8] Vzorky a prostředí omezují zobecnitelnost, studie však podporují postřeh lidských rozměrů: zvídavost může proměnit obyčejnou výměnu, protože proměňuje pozornost, kterou do ní přinášíme.

Zvídavost chrání dlouhé vztahy také před představou úplného poznání. Partneři někdy říkají „Já přesně vím, co si myslíš“, ačkoli ve skutečnosti znamenají „Už jsem se přestal ptát“. Důvěrná znalost je cenná, může však z živého člověka udělat uzavřenou složku. Lidé se dál mění pod tlakem práce, stárnutí, rodičovství, zármutku, naděje a událostí, pro něž dosud nenašli slova. Láska potřebuje paměť, ale potřebuje také revizi.

Pomoci může společná novost. Výzkum využívající několik metod, včetně laboratorních experimentů, zjistil souvislost mezi účastí párů na nových, podnětných společných činnostech a prožívanou kvalitou vztahu.[9] Nejde o předpis neustálého vzrušení, drahých cest nebo umělého nebezpečí. Novostí může být jinak projitá čtvrť, společně osvojená dovednost nebo dosud nepoložená otázka. Důležitý je pohyb od spotřebovávání známých rolí k novému setkání.

## ČÁST VI — STAŇTE SE ČLOVĚKEM, JAKÉHO DOUFÁTE POTKAT

Řeč o „nalezení správného člověka“ může z lásky udělat nákup. Povzbuzuje přesnou specifikaci partnera, ale volícího ponechává bez zkoumání. Starý jazyk umění obrací pozornost dovnitř, i když jej musíme zbavit představ o postavení a dobývání. Co se dokážu naučit? Jak do místnosti přináším radost, rozhovor, úsudek a péči? Co se v mé přítomnosti děje s druhými lidmi?

Stát se člověkem, kterého stojí za to poznat, neznamená být přitažlivý pro všechny. Znamená to být dostupnější skutečnému vztahu: dokázat mluvit bez ovládání, naslouchat bez mizení, odhalit se bez vynucování a zůstat zaujatý i po vyprchání novosti. Jde o vybudování života dostatečně bohatého, aby do něj intimita měla kam vstoupit, a dostatečně otevřeného, aby jej druhý člověk mohl změnit.

Vátsjájana uzavírá kapitolu spojením vzdělání a úsudku: schopný člověk musí stále zvažovat čas a místo, než určitou techniku použije — nebo se rozhodne ji nepoužít.[1] Tato výhrada je zásadní. Dovednost není moudrost jen proto, že funguje. Moderní vztahová etika se musí ptát, zda respektuje autonomii, souhlas, rovnost a svobodu druhého člověka neúčastnit se.

Umění vztahů proto není mistrovstvím nad lidmi. Je celoživotním učením se pozornosti. Schopnost milovat roste s poznáním, kolik se toho ještě musíme naučit.

## POZNÁMKY

1. Vátsjájana, *Kamasutra*, přel. Wendy Doniger a Sudhir Kakar (Oxford: Oxford University Press, 2002; nové vydání Oxford World's Classics, 2009), 1.3.1–22, zejména 1.3.15–22. 2. Donigerová a Kakar, poznámka ke *Kamasutra* 1.3.16, o nestálém rozlišení mezi čtyřiašedesáti krásnými uměními a čtyřiašedesáti sexuálními technikami spojenými především s druhou knihou. 3. Vátsjájana, *Kamasutra*, 1.3.2–14; pasáž zaznamenává genderovou námitku proti studiu textu, částečně ji odmítá a následně určuje omezené cesty vzdělávání žen. 4. Karen Huang, Michael Yeomans, Alison Wood Brooks, Julia Minson a Francesca Gino, „It Doesn't Hurt to Ask: Question-Asking Increases Liking", *Journal of Personality and Social Psychology* 113, č. 3 (2017): 430–452, https://doi.org/10.1037/pspi0000097. 5. Nancy L. Collins a Lynn Carol Miller, „Self-Disclosure and Liking: A Meta-Analytic Review", *Psychological Bulletin* 116, č. 3 (1994): 457–475, https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.457. 6. Arthur Aron, Edward Melinat, Elaine N. Aron, Robert Darrin Vallone a Renee J. Bator, „The Experimental Generation of Interpersonal Closeness: A Procedure and Some Preliminary Findings", *Personality and Social Psychology Bulletin* 23, č. 4 (1997): 363–377, https://doi.org/10.1177/0146167297234003. 7. Erica J. Boothby, Gus Cooney, Gillian M. Sandstrom a Margaret S. Clark, „The Liking Gap in Conversations: Do People Like Us More Than We Think?", *Psychological Science* 29, č. 11 (2018): 1742–1756, https://doi.org/10.1177/0956797618783714. 8. Todd B. Kashdan, Patrick E. McKnight, Frank D. Fincham a Paul Rose, „When Curiosity Breeds Intimacy: Taking

Advantage of Intimacy Opportunities and Transforming Boring Conversations", *Journal of Personality* 79, č. 6 (2011): 1369–1401, https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00697.x. 9. Arthur Aron, Christina C. Norman, Elaine N. Aron, Colin McKenna a Richard E. Heyman, „Couples' Shared Participation in Novel and Arousing Activities and Experienced Relationship Quality", *Journal of Personality and Social Psychology* 78, č. 2 (2000): 273–284, https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.273.

## VYBRANÁ ODBORNÁ BIBLIOGRAFIE


- Aron, Arthur, Edward Melinat, Elaine N. Aron, Robert Darrin Vallone a Renee J. Bator. „The Experimental Generation of Interpersonal Closeness." *Personality and Social Psychology Bulletin* 23, č. 4 (1997): 363–377. https://doi.org/10.1177/0146167297234003.
- Aron, Arthur, Christina C. Norman, Elaine N. Aron, Colin McKenna a Richard E. Heyman. „Couples' Shared Participation in Novel and Arousing Activities and Experienced Relationship Quality." *Journal of Personality and Social Psychology* 78, č. 2 (2000): 273–284. https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.273.
- Boothby, Erica J., Gus Cooney, Gillian M. Sandstrom a Margaret S. Clark. „The Liking Gap in Conversations." *Psychological Science* 29, č. 11 (2018): 1742–1756. https://doi.org/10.1177/0956797618783714.
- Collins, Nancy L., a Lynn Carol Miller. „Self-Disclosure and Liking." *Psychological Bulletin* 116, č. 3 (1994): 457–475. https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.457.

- Huang, Karen, Michael Yeomans, Alison Wood Brooks, Julia Minson a Francesca Gino. „It Doesn't Hurt to Ask." *Journal of Personality and Social Psychology* 113, č. 3 (2017): 430–452. https://doi.org/10.1037/pspi0000097.
- Kashdan, Todd B., Patrick E. McKnight, Frank D. Fincham a Paul Rose. „When Curiosity Breeds Intimacy." *Journal of Personality* 79, č. 6 (2011): 1369–1401. https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00697.x.
- Vátsjájana. *Kamasutra*. Přeložili Wendy Doniger a Sudhir Kakar. Oxford: Oxford University Press, 2002; nové vydání Oxford World's Classics, 2009.


## VĚDĚLI JSTE, ŽE...?

- Seznam první knihy zahrnuje zpěv, malbu, vyprávění, hádanky, vaření, tesařství, jazyky, šifry, paměť a hry — nikoli pouze erotické dovednosti.[1]
- Donigerová a Kakar upozorňují, že krásná umění a sexuální techniky nejsou v sanskrtském textu a komentářích vždy důsledně rozlišeny.[2]
- Text odmítá jeden argument proti vzdělávání žen, ale jejich studium nadále uzavírá do patriarchálních omezení.[3]
- Ve studiích kladení otázek souvisely se sympatií zejména doplňující otázky, protože signalizovaly pozorné naslouchání.[4]
- Oblíbených „36 otázek" vzniklo jako experimentální postup pro navození blízkosti, nikoli jako vědecky zaručený recept na zamilování.[6]
- Výzkum mezery v sympatiích naznačuje, že po rozhovoru nás druzí někdy mají raději, než si uvědomujeme.[7]

## SLOVO AUTORA

Když přemýšlím o lidech, kteří mi zůstali živí v paměti, málokdy si vybavím dokonalost. Pamatuji si člověka, který se uměl pozorně dívat, dokázal vysvětlit neznámý obraz bez toho, abych se cítil nevzdělaný, a položil ještě jednu otázku ve chvíli, kdy mohl zdvořilý rozhovor skončit. Jako historik umění jsem se naučil, že pozornost je disciplína: čím déle se skutečně díváme, tím méně jednoduchý předmět před námi je. Lidé si zaslouží přinejmenším stejnou trpělivost. Možná prvním uměním vztahu není svádění ani výmluvnost, ale ochota objevit, že druhý člověk je složitější než náš první popis.

— Radim Kaufmann

# Vydavatelský tým

Kámasútra

## Vedení a spoluautoři

Autor a vydavatel: Radim Kaufmann

Šéfredaktor: Radim Kaufmann

Spoluautoři: Claire Whitaker, Spencer Reed, Julian Hartwell, Tessa Monroe, Gavin Rhodes, Naomi Fletcher, Wesley Porter

## Redakce

Vedoucí redakčního provozu: Erin Caldwell

Akviziční redaktor: Camille Foster

Vedoucí knižní řady: Audrey Nolan

Odpovědný redaktor titulu: Owen Barrett

Vedoucí rubriky: Marissa Cole

Koncepční redaktor: Nora Callahan

Stylistický redaktor: Lydia Shaw

Jazykový redaktor: Maya Chen

Jazykový korektor: Leah Winters

## Odborné zpracování a výuka

Rešeršér: Priya Bennett

Ověřovatel faktů: Isaac Merritt

Překladatel: Daniel Kim

Zpracovatel rejstříku: Cora Delaney

Odborný recenzent: Elena Sandoval

Technický redaktor: Andre Wallace

# Vydavatelský tým

Kámasútra

## Obrazová podoba

Výtvarný ředitel: Vera Hollander

Knižní grafik: Jasper Vaughn

Grafik knižních obálek: Roman Blake

Obrazový redaktor: Celeste Rowan

Ilustrátor: Hazel Corbin

## Sazba a výroba

Sazeč: Fiona Ashby

Vedoucí výroby: Meredith Sutton

Specialista na elektronické knihy: Devin Cho

## Práva, propagace a distribuce

Manažer práv a licencí: Tara Mendoza

## Kaufmann Creative AI Studio©

Kreativní ředitel studia: Nolan Pierce

Výtvarnice návrhů obálek a scén: Ivy Carver

Ilustrátorka výukových materiálů: Lucia Vega

Specialista na retuš a obrazovou postprodukci: Felix Archer

Původní ilustrace a výtvarná koncepce © Kaufmann Creative AI Studio. Autorské údaje a licence převzatých fotografií, reprodukcí a dalších děl zůstávají uvedeny u příslušných děl a v obrazových kreditech této knihy.

Tým vydavatelství

Doplněná tiráž · 17. listopadu 2026